

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

ПРОЦИК ТЕТЯНА ВІКТОРІВНА

УДК 336.74:336.77

ГРОШОВО-КРЕДИТНІ ЗАСОБИ РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України”.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Кривенко Лариса Володимирівна,
Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”,
завідуюча кафедрою теоретичної
і прикладної економіки

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Макаренко Михайло Ілліч,
Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”,
завідуючий кафедрою міжнародної економіки;
доктор економічних наук, професор
Дмитриченко Лілія Іванівна,
Донецький національний університет
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри економічної теорії

Захист дисертації відбудеться 25 квітня 2008 р. о 13.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.

Автореферат розісланий “ ___ ” _____ 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.М. Бурденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Провідне місце в якісній трансформації української економіки займає використання грошово-кредитних засобів, спрямованих на підвищення ефективності формування та реалізації загальнодержавної економічної політики. Грошово-кредитна та фінансова підтримка, активізація економічної діяльності на основі удосконалення існуючих грошово-кредитних інструментів, методів і важелів, а також розробка ефективного механізму грошово-кредитного регулювання національної економіки повинні бути пріоритетами загальнодержавної стратегії економічного розвитку. Їх впровадження на практиці дозволить економіці розвиватися в якісно новому напрямі, проголошеному у Стратегії економічного та соціального розвитку України на 2004-2015 роки “Шляхом європейської інтеграції”, а також зафіксованого у концептуальних засадах Стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки “Європейський вибір”.

Регулювання економічних процесів відбувається з використанням різноманітних інструментів, зокрема, бюджетних, податкових, інституційних та грошово-кредитних. Однак, виходячи з лагу між прийняттям відповідного управлінського рішення та фактичним його впровадженням, грошово-кредитні важелі за терміновістю більш дієві, тому що наслідки впливу останніх, як правило, відчуваються протягом півроку, чого не можна стверджувати відносно бюджетно-податкових інструментів, ефективність яких простежується лише через декілька років. У зв'язку з цим тема дисертаційного дослідження є важливою і потребує подальшої розробки.

Проблема формування та реалізації грошово-кредитної політики у вітчизняній літературі висвітлена досить широко. Наукові праці В.М. Гейця, Н.І. Гребеник, О.В. Дзюблюка, Л.І. Дмитриченко, Г.О. Дорошенко, А.О. Єпіфанова, І.О. Лютого, М.І. Макаренка, А.М. Мороза, М.І. Савлука, І.В. Сала, В.С. Стельмаха, О.А. Стороженка, В.А. Ющенко присвячені різноманітним аспектам зазначеної проблеми, зокрема особливостям застосування відповідних грошово-кредитних інструментів та регулюванню у фінансово-кредитній системі. Серед зарубіжних авторів, які досліджували питання використання інструментів грошово-кредитного регулювання, слід відмітити Ф. Мишкіна, П. Роуза, Дж. Сінкі, І. Фішера, М. Фрідмена та інших. Проте в їх роботах практично не досліджувалася проблема використання грошово-кредитних засобів у регулюванні національної економіки.

Виходячи з цього, важливого теоретичного та практичного значення на етапі сучасної економічної трансформації України набуває саме аналіз форм, інструментів, методів і важелів грошово-кредитного впливу на економічні процеси, а також визначення місця центрального банку країни у реалізації загальнодержавної політики економічного розвитку. Існує об'єктивна необхідність вибору оптимального напрямку використання грошово-кредитних важелів з метою забезпечення сталого розвитку національної економіки, а також удосконалення грошово-кредитного механізму регулювання національної економіки.

Усе вищевикладене й обумовило вибір об'єкта дослідження, актуальність теми, її теоретичну та практичну значимість, сформувало структуру дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України”. Наукові результати, теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження були використані при розробці наукових тем “Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні” (номер державної реєстрації 0102U006965) і “Розвиток механізму функціонування банківської системи України під впливом іноземного капіталу” (номер державної реєстрації 0107U012112). До звітів за зазначеною тематикою включено пропозиції автора щодо використання грошово-кредитних інструментів у регулюванні національної економіки. Зокрема, удосконалено грошово-кредитний механізм регулювання національної економіки та обґрунтовано доцільність використання індексу стабільності грошово-кредитної системи, який виступає орієнтиром для визначення основних тенденцій на грошово-кредитному ринку.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є вдосконалення науково-методичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо використання грошово-кредитних засобів у регулюванні економічних процесів на загальнодержавному рівні. Для практичного досягнення поставленої мети передбачалося вирішення наступного комплексу задач:

- на підставі вивчення вітчизняного та міжнародного досвіду дослідити сутність і проаналізувати особливості використання засобів грошово-кредитного регулювання загальнодержавного економічного розвитку;
- запропонувати рекомендації, спрямовані на удосконалення класифікаційної системи засобів грошово-кредитного регулювання;
- визначити місце засобів грошово-кредитного регулювання у сучасній парадигмі економічного розвитку країни;
- провести порівняльний аналіз режимів грошово-кредитної політики;
- обґрунтувати інфляційне таргетування як пріоритетний напрям грошово-кредитного регулювання;
- проаналізувати грошово-кредитні важелі та визначити їх вплив на реалізацію грошово-кредитного механізму;
- запропонувати методичні підходи до розрахунку індексу стабільності грошово-кредитної системи;
- удосконалити грошово-кредитний механізм регулювання національної економіки.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у роботі було використано такі методи: аналіз і синтез (для розкриття змістовного наповнення понять “таргетування інфляції” і “підтримка цінової стабільності”); системно-логічний метод (для визначення поняття “засоби грошово-кредитного регулювання національної економіки” та дослідження сутності грошово-

кредитного регулювання економічних процесів, а також формування підходів до розробки основних складових грошово-кредитного механізму регулювання національної економіки); методи систематизації і узагальнення, класифікаційно-аналітичний метод (для визначення засобів грошово-кредитного регулювання економічних процесів); статистично-аналітичні методи (для оцінки соціально-економічного стану України; при розрахунку індексу стабільності грошово-кредитної системи, а також у ході аналізу використання засобів грошово-кредитного регулювання економічних процесів).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Національного банку України, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, дані міжнародних організацій, монографії і науково-аналітичні праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних конференцій, а також дані офіційних періодичних видань Національного банку України.

Об'єктом дослідження є процес грошово-кредитного регулювання економічних відносин на загальнодержавному рівні.

Предмет дослідження – сукупність економічних відносин, які виникають у процесі використання засобів грошово-кредитного регулювання з метою забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці нових та вдосконаленні існуючих підходів до використання грошово-кредитних засобів з метою регулювання економічних процесів у країні.

Найбільш значними науковими результатами дисертаційного дослідження є наступні:

вперше:

- обґрунтовано доцільність введення в обіг та запропоновано поняття “засоби грошово-кредитного регулювання національної економіки”, під яким пропонується розуміти органічне поєднання інструментів, методів і важелів грошово-кредитної політики при здійсненні впливу на систему цілей грошово-кредитного регулювання, що дозволяє визначити місце грошово-кредитних засобів у загальній системі грошово-кредитного регулювання;
- розроблено науково-методичний підхід до оцінки та прогнозування рівня стабільності грошово-кредитної системи на основі розрахунку відповідного індексу, який являє собою лінійну комбінацію показників банківської капіталізації, ліквідності та значень облікової ставки з урахуванням темпів їх зміни, а також дасть змогу визначати рівень поточної і перспективної стабільності, ймовірність виникнення негативних тенденцій на грошово-кредитному ринку;

удосконалено:

- поняття “грошово-кредитне регулювання”, під яким слід розуміти систему заходів у галузі грошового обігу та кредиту, спрямованих на регулювання процентної ставки, норм обов'язкового резервування, проведення операцій з цінними паперами на відкритому ринку, рефінансування банків, а також управління золотовалютними резервами, регулювання імпорту та експорту

капіталу з метою забезпечення сталого економічного розвитку, зниження рівня безробіття, врівноваження платіжного балансу та уповільнення інфляційних процесів. Визначення запропонованого поняття відрізняється від існуючих тим, що передбачає уточнення економічної суті грошово-кредитного регулювання шляхом систематизації його складових і використання системного підходу;

- науково-методичний підхід до виділення класифікаційних ознак у системі засобів грошово-кредитного регулювання, які на відміну від традиційних (терміновості, характеру впливу на економічні процеси) враховують оперативність регулювання та масштабність впливу на економічні процеси і грошово-кредитну сферу;
- на основі врахування взаємодії суб'єктів і об'єктів регулювання економічних процесів уточнено сутність механізму грошово-кредитного регулювання національної економіки, структура якого представлена сукупністю засобів грошово-кредитного регулювання, форм і методів активізації економічної діяльності, спрямованих на забезпечення сталого розвитку національної економіки;

набули подальшого розвитку:

- економічна сутність понять “таргетування інфляції” і “підтримка цінової стабільності”. Якщо цільовим показником інфляції виступає рівень або діапазон зміни цін, то центральний банк повинен прагнути до виконання таргетованих показників шляхом реалізації ефективної інструментальної політики, причому використання цільового показника рівня цін забезпечує певну прогнозованість цін. У випадку, коли перед центральним банком не зафіксовано конкретний інфляційний показник, відбувається нівелювання з боку центрального банку відхилень у запланованих параметрах інфляції протягом поточного періоду. Це дасть змогу проаналізувати можливість виконання центральним банком встановлених цільових показників рівня цін у майбутньому;
- науково-методичний підхід до застосування грошово-кредитних важелів з метою забезпечення сталого економічного розвитку країни шляхом регулювання банківських резервів і відсоткових ставок. Це дозволить дослідити необхідність використання відповідного комплексу грошово-кредитних інструментів, спрямованих на грошово-кредитну експансію чи рестрикцію залежно від рівня ділової активності в національній економіці.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що представлені в роботі теоретичні положення, висновки та методичні рекомендації доведені до рівня конкретних методик і пропозицій, які можуть бути використані банками різних рівнів з метою підвищення ефективності функціонування відповідних відділів і секторів.

Викладені в дисертаційній роботі рекомендації автора щодо виділення класифікаційних ознак у системі методів грошово-кредитного регулювання, які враховують не тільки терміновість та характер впливу на економічні процеси,

але і оперативність регулювання та масштабність впливу на економічну діяльність і грошово-кредитну сферу, а також підходи до застосування грошово-кредитних важелів з метою забезпечення сталого економічного розвитку країни через регулювання банківських резервів і відсоткових ставок впроваджені у практичну діяльність Сумської філії ВАТ АБ “Укргазбанк”, м. Суми (довідка від 22.05.2007 № 1061).

Результати проведеного дослідження знайшли своє відображення у роботі методичного підходу до оцінки та прогнозування рівня стабільності грошово-кредитної системи, який враховано у діяльності аналітичного відділу філії ВАТ КБ “Надра” Сумського РУ “Слобожанщина”, м. Суми (довідка від 14.11.2007 № 4483).

Удосконалений у дисертації грошово-кредитний механізм регулювання національної економіки та запропонований автором індекс стабільності грошово-кредитної системи застосовуються у роботі управління кредитного бізнесу ТОВ КБ “Володимирський”, м. Суми (довідка від 24.01.2008 № 01-06/88-01).

Одержані автором результати наукового дослідження використовуються у процесі викладання в Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України” навчальних дисциплін “Центральний банк і грошово-кредитна політика”, “Політична економія” та “Макроекономіка”.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій автором сформульовано та науково обґрунтовано підходи до використання грошово-кредитних засобів у загальнодержавній економічній політиці. Наукові положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, одержані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ті положення, які розроблені автором особисто. Зокрема, у праці [5] автором обґрунтовано необхідність постановки макроекономічних завдань якісного змісту, які передбачають використання основ інноваційної моделі розвитку економіки. У роботі [6] здобувачем запропоновано підходи до встановлення стратегічних цілей монетарної політики та визначено пряме таргетування інфляції як пріоритетний засіб економічного розвитку України. Автором обґрунтовано концепції управління грошовим обігом [9] і досліджено шляхи активізації економічного розвитку країни на основі використання фінансово-кредитних інструментів [11].

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати виконаного наукового дослідження доповідались, обговорювались та одержали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях, серед яких: Міжнародна науково-практична конференція “Реформування фінансово-кредитної системи і стимулювання економічного зростання” (м. Луцьк, 2003), Міжнародна науково-практична конференція “Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період” (м. Хмельницький, 2003), Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України” (м. Суми, 2004, 2006, 2007) та інші.

Крім того, результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях та семінарах професорсько-викладацького складу Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України”.

Наукові публікації. За темою дисертаційного дослідження опубліковано 22 наукові праці загальним обсягом 4,63 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,08 друк. арк., у тому числі 13 статей опубліковані у фахових виданнях (з них 4 – у співавторстві), 9 публікацій – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура і зміст дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел зі 172 найменувань. Загальний обсяг дисертації – 207 сторінок, у т.ч. 7 таблиць на 7 сторінках, 15 рисунків на 15 сторінках, список використаних джерел на 15 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі “Теоретичні основи дослідження засобів грошово-кредитного регулювання національної економіки” розглянуто значення грошово-кредитного регулювання для розвитку національної економіки, досліджено особливості використання та визначено вплив грошово-кредитних засобів на економічне зростання з урахуванням міжнародного досвіду.

У роботі обґрунтовано доцільність використання поняття “засоби грошово-кредитного регулювання національної економіки”, яке передбачає органічне поєднання інструментів, методів і важелів грошово-кредитної політики при здійсненні впливу на систему цілей грошово-кредитного регулювання. Грошово-кредитні інструменти у структурі засобів грошово-кредитного регулювання виступають одиничною категорією, а методи та важелі є загальними поняттями. Методи грошово-кредитного регулювання, як правило, об’єднують декілька грошово-кредитних інструментів, а важелі грошово-кредитного регулювання передбачають синергетичне комбінування на практиці як грошово-кредитних інструментів, так і методів. Детермінування економічної сутності поняття “засоби грошово-кредитного регулювання національної економіки” дозволило визначити місце грошово-кредитних засобів у загальній системі грошово-кредитного регулювання.

Виходячи з основних положень теорії грошей, враховуючи при цьому певні уточнення автора, розроблено класифікацію засобів грошово-кредитного регулювання економічних процесів (рис. 1).

У результаті аналізу міжнародного досвіду зроблено висновок, що засоби грошово-кредитного регулювання доцільно групувати наступним чином: засоби грубого регулювання (перша група) та засоби точного регулювання (друга група). Прикладами засобів першої групи є встановлення центральним банком облікової ставки та регулювання норм обов’язкових резервів, а прикладом другої – проведення операцій на відкритому ринку як основний оперативний інструмент грошово-кредитного регулювання.

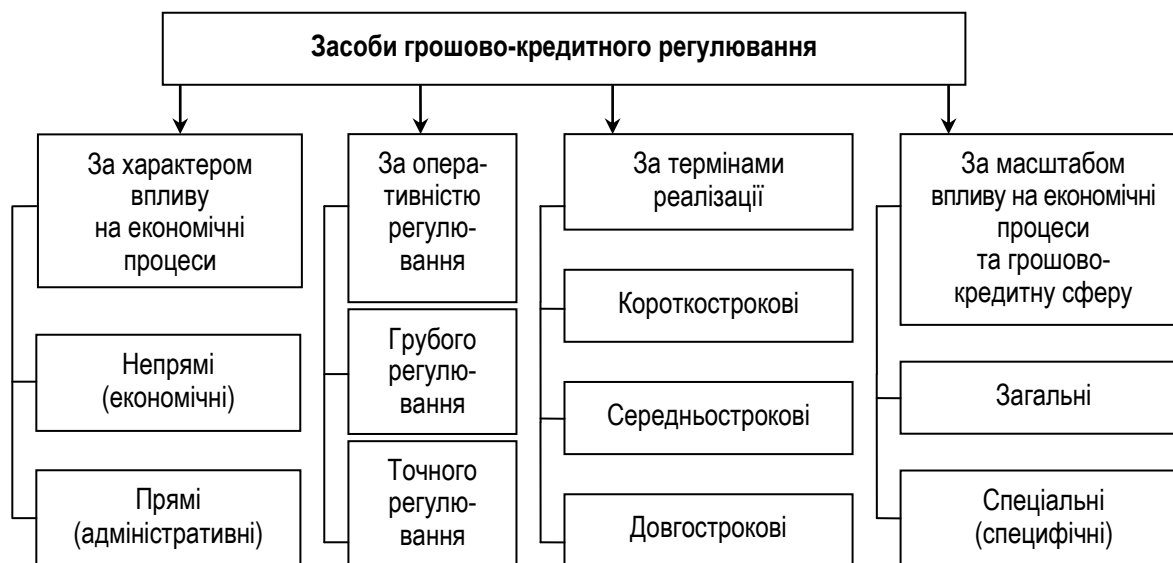

Рис. 1. Класифікація засобів грошово-кредитного регулювання економічних процесів

За масштабом впливу на економічні процеси та сферу грошово-кредитного обігу засоби грошово-кредитної політики слід поділяти на загальні та специфічні (спеціальні), причому використання загальних грошово-кредитних засобів стосується всіх без виключення суб'єктів господарювання (наприклад, через встановлення єдиної облікової ставки), а специфічні засоби спрямовані на диференційоване застосування певних об'єктів управління (диференціація процентних ставок чи норм обов'язкових резервів). У ході дослідження встановлено, що прямі засоби грошово-кредитного регулювання у сучасних умовах є недостатньо ефективними, хоча вони і продовжують використовуватися у багатьох країнах.

Наведена вище класифікаційна система засобів грошово-кредитного регулювання є умовною, тому що на реалізацію відповідного грошово-кредитного інструмента, методу чи важеля впливає безліч факторів, зокрема загальноекономічний рівень розвитку країни, реакція суб'єктів господарювання на використання того чи іншого методу грошово-кредитного впливу на економічні процеси, а також загальне ставлення населення країни до грошово-кредитної політики центрального банку в цілому. У роботі обґрунтовано, що на практиці центральними банками використовуються різноманітні засоби грошово-кредитного регулювання, незважаючи навіть на те, що з точки зору теорії сформований єдиний арсенал грошово-кредитних інструментів. Разом з тим як позитив відмічено намагання Національного банку України останнім часом у своїй діяльності застосовувати найбільш прогресивні грошово-кредитні засоби регулювання економічних процесів, ефект від впровадження яких уже проявився за кордоном.

Виходячи з аналізу різноманітних точок зору на проблему грошово-кредитного регулювання, автором удосконалено визначення поняття “грошово-

кредитне регулювання” з позицій системного підходу, під яким розуміється система заходів у галузі грошового обігу та кредиту, спрямованих на регулювання процентної ставки, норм обов’язкового резервування, проведення операцій з цінними паперами на відкритому ринку, рефінансування банків, а також управління золотовалютними резервами, регулювання імпорту та експорту капіталу з метою забезпечення сталого економічного зростання, зниження рівня безробіття, забезпечення ефективної зайнятості, врівноваження платіжного балансу та зменшення інфляційних процесів. Обґрунтовано, що вдало встановлені грошово-кредитні орієнтири сприятимуть підвищенню ефективності функціонування банківської системи та створенню належних передумов для стабільного функціонування національної економіки, а також збільшення реальних доходів населення.

У роботі розроблено систему цілей грошово-кредитного регулювання і на основі аналізу специфіки їх формування та реалізації обґрунтовано, що важливим елементом дослідження особливостей грошово-кредитного регулювання виступає чітке розмежування зазначених цілей на короткострокові (тактичні), середньострокові (проміжні) та довгострокові (стратегічні) у взаємозв’язку з засобами і відповідним режимом грошово-кредитної політики. Механізм реалізації тактичних цілей полягає у регулюванні основних економічних змінних через фінансово-кредитну систему (управління грошовою масою, валютним курсом, встановлення облікової ставки, мінімальних резервних вимог, проведення операцій рефінансування), що забезпечує досягнення проміжних і стратегічних грошово-кредитних цілей шляхом підтримки стабільності національної грошової одиниці, стримування інфляції, забезпечення сталого економічного зростання, збалансованості платіжного балансу, сприяння зайнятості населення, зменшення рівня безробіття та підвищення якості життя населення. Характерною рисою тактичних завдань є їх короткостроковість і оперативність дії, які багато в чому, на думку автора, залежать від свободи використання центральним банком тих чи інших грошово-кредитних засобів. У дисертації зроблено висновок про те, що, окрім ознак економічної незалежності, Національний банк України у своїй діяльності керується і постулатами правової незалежності. Це знайшло і законодавче відображення.

На підставі дослідження обсягів кредитування національної економіки протягом 1995-2006 років у розрізі строковості у роботі зроблено висновок, що, починаючи з 2003 року, з’явилися позитивні зрушення у банківському кредитуванні: наприкінці 90-х років минулого століття питома вага короткострокових кредитів складала, в середньому, 85,4 %, а станом на кінець 2006 року – лише 35,1 %.

Цей факт, на думку автора, пов’язаний з інвестиційною спрямованістю сфери банківського кредитування на сучасному етапі та передбачає зміцнення контактів банків з їх реальними контрагентами, а також залучення нових потенційних клієнтів. Разом з тим, виходячи з даних дослідження, у роботі зазначається превалювання споживчої складової над інвестиційною: вимоги за креди-

тами у 2006 році, наданими фізичним особам, зростали значно вищими темпами (на 49,6 %), ніж вимоги за кредитами, наданими суб'єктам господарювання терміном понад 1 рік (на 19,2 %).

Дослідження макроекономічної ситуації, яка склалася в Україні протягом останніх років, дозволив зробити висновок про фактичне виконання центральним банком нашої країни не тільки тактичних, але і проміжних цілей грошово-кредитної політики (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних показників грошово-кредитної політики України

Показники	Роки								
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Індекс споживчих цін, %	120,0	119,2	125,8	106,1	99,4	108,2	112,3	110,3	111,6
Грошова маса, млн. грн.	15705	22070	32252	45755	64870	95043	125801	194071	261063
Офіційний курс гривні до 100 дол. США	342,70	521,63	543,45	529,85	533,24	533,15	530,54	505,00	505,00
Грошовий мультиплікатор	1,82	1,84	1,92	1,98	2,11	2,37	2,34	2,34	2,69
Швидкість обертання грошової маси	7,26	6,91	6,26	5,24	4,08	3,34	3,13	2,66	2,05

Аналіз даних, наведених у табл. 1, дав змогу зробити висновок про те, що в останні роки спостерігається відносна цінова стабільність, що відповідає стратегічній меті грошово-кредитної політики – підтримці стабільності національної грошової одиниці.

Протягом 1998-2006 років грошова маса зростала, в середньому, на 24803,9 млн. грн. Таку ситуацію на грошово-кредитному ринку автор пояснює змінами потреб економічних суб'єктів у коштах, про що також свідчить стійке збільшення рівня монетизації (ВВП у 1998 і 2006 роках склав 102593 і 535860 млн. грн. відповідно) і зниження швидкості обігу грошей (з 7,26 до 2,05 станом на початок 2007 року). У роботі обґрунтовано, що на сьогоднішній день особливу увагу необхідно приділяти динаміці грошової маси, тому що зміни кількості грошей в обігу можуть привести до суттєвого впливу на реальний випуск продукції, зайнятість та інші економічні показники.

У другому розділі дисертації **“Науково-методичні підходи до визначення основних напрямів грошово-кредитного регулювання в Україні”** детерміновано ключові напрями формування сучасної парадигми економічного розвитку країни, зазначено місце грошово-кредитних засобів у загальнодержавній політиці, розроблено методичні підходи до вибору монетарних режимів,

а також запропоновано використовувати таргетування інфляції як пріоритетний напрям грошово-кредитного регулювання.

Автором доведено, що сучасна парадигма економічного розвитку країни має враховувати позитивний світовий досвід і базуватися на критеріях визначення пріоритетів науково-технологічного прориву (показниках соціально-економічної ефективності, технологічної значущості для національної економіки, наявності фундаментальних досліджень і можливостей для їх реалізації у сучасних умовах, дифузії нововведень на світовому рівні). При цьому одним із головних завдань економічної політики визначено забезпечення збалансованості між економічною, інвестиційною, науковою, технічною та виробничою складовими, що спричинює необхідність удосконалення механізму грошово-кредитного регулювання національної економіки.

Встановлено, що вітчизняна банківська система потребує кардинальних внутрішніх змін і формування принципово нових взаємовідносин банківської системи з державою та іншими суб'єктами господарювання. Імплементация цих завдань на практиці сприятиме підвищенню стабільності банківського сектора, збільшить його глибину, дасть можливість стимулювати структурно-інноваційну та інвестиційну діяльність в країні через дієву інфраструктуру грошово-кредитного ринку та вдосконалені механізми фінансування (факторингові, андерайтингові операції, лізинг, форми прямого інвестування, іпотеку тощо). Зазначені механізми сприятимуть зниженню процентних ставок за кредитами, однак для цього необхідно прийняти цілу низку відповідних нормативно-законодавчих актів. У роботі обґрунтовано необхідність постійного оцінювання динаміки макроекономічних показників з метою адекватного реагування на зміни попиту на гроші, а також забезпечення відповідного обсягу грошової пропозиції.

Автор робить висновок, що на сьогоднішній день ще не створено діючого організаційно-функціонального механізму забезпечення реалізації пріоритетів економічного розвитку держави в інноваційному напрямі, який передбачає координацію дій усіх учасників економічної діяльності. Більшість проблем, які виникають у процесі здійснення інноваційної діяльності, на нашу думку, пов'язані, з одного боку, з обмеженістю власних коштів у вітчизняних підприємств, а з іншого – проблематичністю отримання фінансових ресурсів із зовнішніх джерел. У роботі обґрунтовано, що зростання виробництва має забезпечуватися, в першу чергу, за рахунок формування адекватного інвестиційного та інноваційного клімату, який сприятиме збільшенню фінансових вкладень в інноваційні ідеї і проекти, а також стане рушійною силою якісного економічного зростання країни через застосування відповідних засобів грошово-кредитної політики.

Надзвичайно важливою проблемою реалізації грошово-кредитної політики є вирішення питання вибору оптимального напрямку використання грошово-кредитних засобів у формуванні загальнодержавної політики економічного розвитку. Досліджуючи існуючі монетарні режими, зроблено висновок про те, що

до пріоритетних концепцій грошово-кредитного регулювання належить таргетування інфляції, до основних переваг якого слід віднести створення сприятливих умов для забезпечення стійких темпів зростання економіки; підвищення довіри вітчизняних підприємств, установ, організацій і населення до грошово-кредитних інституцій; правове закріплення цінової стабільності через офіційне проголошення допустимих рівнів інфляції; транспарентність функціонування органів грошово-кредитного регулювання, що досягається шляхом роз'яснень власної тактики дій, а також високий ступінь прогнозованості та керованості інфляційного рівня, порівняно з іншими макроекономічними показниками.

Автор підкреслює, що при проведенні грошово-кредитної політики важливу роль відіграє специфіка стану сукупної пропозиції і сукупного попиту на гроші. З огляду на це у роботі доводиться, що за допомогою реалізації виваженої політики встановлення відсоткової ставки та валютного курсу відбувається нівелювання інфляційного тиску від збільшення грошової маси в обігу.

Обґрунтовано, що для визначення цільових показників інфляції необхідні принаймні дві умови. По-перше, центральний банк має проводити незалежну грошово-кредитну політику, яка передбачає можливість вільно вибирати інструменти для досягнення темпів інфляції. Другою передумовою є готовність і здатність органів грошово-кредитного регулювання обґрунтувати доцільність, вміння використовувати цільові показники інфляції і доведення громадськості, що саме таргетування інфляції, а не заробітної плати, рівня зайнятості або обмінного курсу, виступає пріоритетним завданням грошово-кредитної політики.

На підставі аналізу світового досвіду стосовно використання інфляційно-го таргетування зроблено висновок, що необхідними умовами для встановлення цільових показників інфляції повинні бути також макроекономічна стабільність, низький рівень дефіцитності бюджету, розвинена та гнучка фінансово-кредитна система, адекватні механізми взаємодії непрямих інструментів грошово-кредитної політики, стабільна методологія побудови прогнозів інфляції, транспарентність грошово-кредитної сфери.

У роботі розмежовано поняття “таргетування інфляції” і “підтримка цінової стабільності”: якщо цільовим показником інфляції виступає рівень або траєкторія зміни цін, то центральний банк має прагнути до компенсації невиконання встановлених у попередні роки цільових показників протягом звітного року, причому використання цільового показника рівня цін забезпечує певну прогнозованість цін у майбутньому. У випадку, коли перед центральним банком не зафіксовано конкретний показник таргетування інфляції, спостерігається протилежна ситуація, тобто нівелюється намагання банку компенсувати відхилення в запланованих параметрах інфляції у поточному періоді.

Доведено, що в основі забезпечення цінової стабільності повинен лежати комплексний підхід, який передбачає цілісне дослідження та розумне комбінування відповідних інструментів грошово-кредитного регулювання з немонетарними важелями впливу на грошову стабілізацію через встановлення адекватних фіскальних орієнтирів у вигляді низької дефіцитності бюджету, поступового

зменшення податкового пресингу. У свою чергу, це сприятиме не тільки досягненню цінової стабільності, зміцнить довіру населення до вітчизняної банківської системи, підвищить рівень монетизації економіки, а і проковуватиме детінізацію останньої, створить передумови для ефективного функціонування суб'єктів господарювання в умовах реалізації загальнодержавної економічної політики.

У третьому розділі дисертації “Удосконалення засобів грошово-кредитного регулювання національної економіки” визначено складові удосконалення грошово-кредитного механізму регулювання національної економіки та запропоновано використовувати показник стабільності грошово-кредитної системи як індикатор ефективності грошово-кредитного регулювання.

У роботі розроблено процедуру забезпечення сталого економічного розвитку країни на основі використання грошово-кредитних важелів (рис. 2).

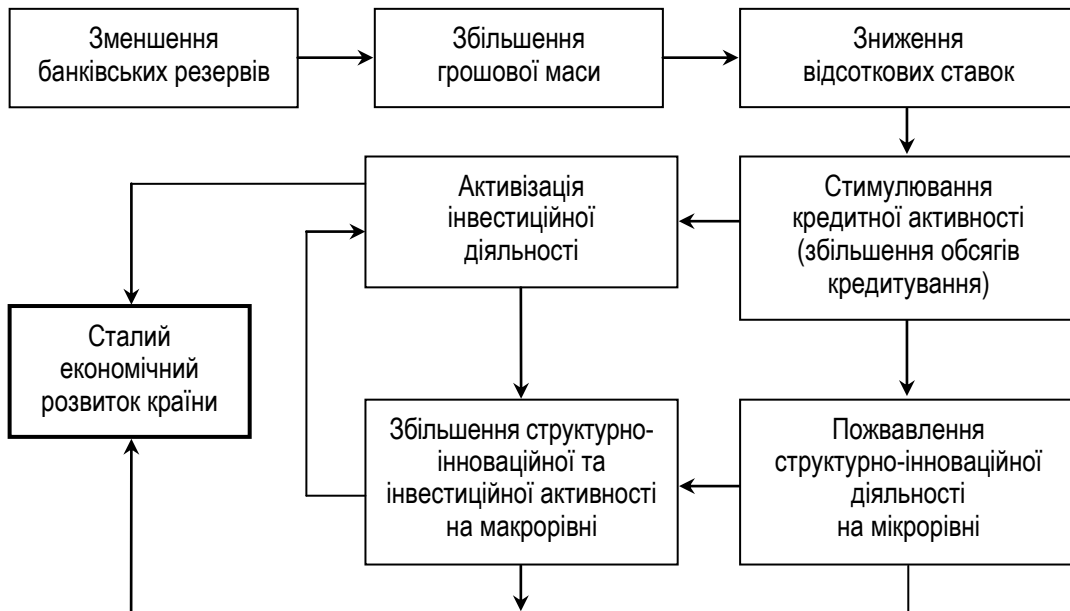

Рис. 2. Процес забезпечення сталого економічного розвитку країни на основі використання грошово-кредитних важелів

Автором запропоновано віднести до основних складових грошово-кредитного механізму регулювання національної економіки формування відповідних макроекономічних цілей і задач, розробку важелів стимулювання економічної активності, а також формування системи грошово-кредитних інструментів, узгодженої з загальнодержавними пріоритетами, враховуючи економічні, науково-технічні, організаційні, соціальні, психологічні та політичні чинники (рис. 3).

Механізм грошово-кредитного регулювання національної економіки, на думку автора, являє собою сукупність форм, інструментів і методів активізації економічної діяльності, враховуючи взаємовідносини та взаємодію між суб'єктами та об'єктами регулювання економічних процесів з метою забезпе-

чення сталого економічного розвитку країни. Удосконалений адекватний ринковим умовам механізм використання грошово-кредитних засобів органічно об'єднує форми державного та приватного інвестування, а також має сприяти впровадженню відповідної правової бази, що регламентуватиме імплементацію загальнодержавної стратегії економічного розвитку.

Рис. 3. Складові грошово-кредитного механізму регулювання національної економіки

У роботі встановлено, що для реалізації грошово-кредитного механізму регулювання національної економіки доцільно внести корективи як у мотиви, детермінанти, так і в принципи, і методи управління економічними процесами. При цьому важлива роль відводиться фінансово-кредитній системі, яка акумулює та прискорює мобілізацію коштів для економічної діяльності.

На фінальній стадії реалізації грошово-кредитного механізму повинна здійснюватися оцінка ефективності використання грошово-кредитних засобів у процесі впровадження загальнодержавної економічної політики. Автор вважає, що зазначений механізм активізуватиме інвестиційні та структурно-інноваційні процеси в Україні.

Обґрунтовано, що сукупність чинників, які впливають на ефективність реалізації грошово-кредитної політики, необхідно представити у вигляді індексу стабільності грошово-кредитної системи, який являє собою лінійну комбінацію наступних індикаторів: рівня капіталізації банків; значень облікової ставки, банківської ліквідності та темпів їх зміни і розраховується за формулою:

$$MSI = \frac{\sum c_1 \cdot l_1 \cdot (1 + i_0)}{\sum c_0 \cdot l_0 \cdot (1 + i_1)}, \quad (1)$$

де MSI – індекс стабільності грошово-кредитної системи;
 c_1, c_0 – рівень достатності капіталу банківської системи відповідно у звітному та базисному періодах;
 i_1, i_0 – облікова ставка НБУ у звітному та базисному періодах відповідно;
 l_1, l_0 – показник поточної банківської ліквідності у звітному та базисному періодах.

Рівень достатності капіталу визначається як співвідношення величини банківського капіталу до сукупних активів, зважених за ступенем ризику. Нормативне значення цього показника має бути не меншим 8 %.

Показник поточної банківської ліквідності пропонується розраховувати як співвідношення величини ліквідних активів до суми короткострокових зобов'язань банку. Його значення повинно дорівнювати 40 або більше відсотків.

Зазначений критерій відображає поточну та перспективну стабільність грошово-кредитної системи, а також ймовірність виникнення негативних тенденцій на грошово-кредитному ринку. Встановлення показника на рівні менше одиниці (100 %) вказує на грошово-кредитну нестабільність і, навпаки, значення більше одиниці (100 %) свідчить про позитивні зрушення у цій сфері.

Аналізуючи ключові параметри показника стабільності грошово-кредитної системи в Україні протягом 2003-2006 років, зроблено висновок, що спостерігаються певні ознаки грошово-кредитної нестабільності. Використовуючи ланцюгові величини, автором було отримано наступні дані: станом на кінець 2003 року значення показника стабільності грошово-кредитної системи склало 90 %, на кінець 2004 року наближалось до 100 %, на кінець 2005 року становило 88 % і на кінець 2006 року – 91 %.

Незважаючи на відносну цінову стабільність грошово-кредитної системи у 2004 році, у подальшому значення показника MSI почало свідчити про погіршення результативності реалізації грошово-кредитної політики. Автором доведено, що вирішальну роль у регулюванні економічних процесів відіграють не тільки грошово-кредитні відносини, зумовлені масштабами емісії, станом золотовалютних резервів, але і немонетарні чинники (наприклад, зміна вартості послуг, яка суттєво впливає на встановлення індексу споживчих цін), а також структурні фактори, пов'язані з підвищенням конкурентоспроможності національної економіки. При цьому у роботі підкреслено, що вплив наведених вище чинників та обумовлених ними відносин не слід розглядати ізольовано: вони повинні аналізуватися системно.

Обґрунтовано, що український банківський сектор в основі своєї діяльності має використовувати цілісний та інтегрований підхід, який передбачає застосування сукупності заходів, спрямованих на створення міцної та диверсифікованої ресурсної і клієнтської баз банків, зменшення екстернальних витратних факторів, а також використання регуляторних важелів, що сприятиме консолідації дрібних банків і підвищенню їх активності.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової задачі, що виявляється в необхідності вдосконалення науково-методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо використання грошово-кредитних засобів у регулюванні національної економіки. За результатами дисертаційного дослідження зроблені наступні висновки:

1. Регулювання національної економіки повинно здійснюватися на основі застосування грошово-кредитних засобів, які передбачають органічне поєднання інструментів, методів і важелів грошово-кредитної політики при здійсненні впливу на систему цілей грошово-кредитного регулювання.

2. За допомогою методів систематизації і узагальнення розроблено класифікаційну систему засобів грошово-кредитного регулювання та запропоновано виділяти ознаки оперативності регулювання і масштабності впливу грошово-кредитних засобів на економічні процеси.

3. На основі використання системного підходу поглиблено теоретичні засади визначення поняття “грошово-кредитне регулювання”, яке передбачає систему заходів у галузі грошового обігу та кредиту, спрямованих на регулювання процентної ставки, норм обов’язкового резервування, проведення операцій з цінними паперами на відкритому ринку, рефінансування банків, а також управління золотовалютними резервами, регулювання імпорту та експорту капіталу з метою забезпечення сталого економічного розвитку, зниження рівня безробіття, врівноваження платіжного балансу та уповільнення інфляційних процесів.

4. Досліджено сучасні пріоритети грошово-кредитної політики та зроблено висновок про те, що пряме таргетування інфляції стане базисом для впровадження ефективних засобів грошово-кредитного регулювання. Воно характеризується встановленням або фіксацією певних темпів інфляції на конкретний період часу, а також чітким визначенням низького рівня інфляції як довгострокової мети. Розмежовано поняття “таргетування інфляції” і “підтримка цінової стабільності”. Це дало змогу дослідити можливість виконання центральним банком встановлених у попередні періоди цільових показників рівня цін протягом звітного року з урахуванням аспекту прогнозованості.

5. Сукупність чинників, що впливають на результативність реалізації грошово-кредитної політики, автором запропоновано представити у вигляді індексу стабільності грошово-кредитної системи, який являє собою лінійну комбінацію рівня капіталізації банків; значень облікової ставки, банківської ліквідності та темпів їх зміни. Зазначений критерій відбиває рівень поточної і перспективної стабільності грошово-кредитної системи, а також ймовірність

виникнення негативних тенденцій на грошово-кредитному ринку. Встановлення показника на рівні менше одиниці (100 %) вказує на грошово-кредитну нестабільність і, навпаки, значення більше одиниці (100 %) свідчить про позитивні зрушення у цій сфері.

У дисертації проаналізовано ключові параметри показника стабільності грошово-кредитної системи в Україні протягом 2003-2006 років, після чого констатовано наявність певних ознак грошово-кредитної нестабільності.

6. Запропоновано науково-методичний підхід до застосування грошово-кредитних важелів з метою забезпечення сталого економічного розвитку країни через регулювання банківських резервів і відсоткових ставок. Це дозволило дослідити необхідність використання відповідного комплексу грошово-кредитних засобів, спрямованих на грошово-кредитну експансію чи рестрикцію залежно від рівня ділової активності в національній економіці.

7. Уточнено сутність механізму грошово-кредитного регулювання національної економіки, який представлений сукупністю засобів грошово-кредитного регулювання, форм і методів активізації економічної діяльності, спрямованих на забезпечення сталого розвитку національної економіки з урахуванням взаємовідносин і взаємодії між суб'єктами та об'єктами регулювання економічних процесів.

8. Удосконалено структуру грошово-кредитного механізму регулювання національної економіки і запропоновано формувати довгострокові цілі і тактичні завдання розвитку вітчизняної економіки шляхом застосування відповідних важелів стимулювання економічної активності, а також розробки системи грошово-кредитних засобів, узгодженої з загальнодержавними пріоритетами. При цьому обґрунтовано, що в процесі реалізації зазначеного механізму повинні враховуватися економічні, науково-технічні, організаційні, соціальні, психологічні та політичні чинники з подальшою оцінкою ефективності використання грошово-кредитних засобів.

Отримані у результаті дослідження висновки та пропозиції слід використовувати для прийняття рішень щодо подальшого регулювання економічних процесів в Україні на підставі застосування грошово-кредитних засобів. Узагальнення розроблених пропозицій може також використовуватися для дослідження та прогнозування тенденцій розвитку національної економіки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Процьок Т.В. Проблемы и перспективы развития кредитного рынка Украины // Перспективи розвитку фінансово-банківської системи України: погляд у майбутнє: Зб. наук. пр. – Суми: Ініціатива, 1999. – С. 14-19, 0,3 друк. арк.
2. Процьок Т.В. Основные параметры среднесрочного развития и структурной перестройки экономики Украины // Вісник Української академії банківської справи. – 1999. – № 1. – С. 26-29, 0,2 друк. арк.
3. Процьок Т.В. Особливості реалізації грошово-кредитної політики України // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Проблеми європей-

- ської інтеграції і транскордонної співпраці: Зб. наук. пр. – Том 1. – Львів-Луцьк, 2001. – С. 350-355, 0,3 друк. арк.
4. Процик Т.В. Розвиток грошово-кредитного ринку за інноваційною моделлю економіки // Регіональні перспективи. – 2001. – № 5-6 (18-19). – С. 284-285, 0,2 друк. арк.
 5. Кривенко Л.В., Процик Т.В., Кривенко С.В. Формування сучасної національної моделі соціально-економічного розвитку: проблеми та перспективи // Регіональні перспективи. – 2002. – № 2 (21). – С. 27-28, 0,25 друк. арк. (особисто автору належить 0,1 друк. арк.). Особистий внесок автора: обґрунтовано необхідність постановки макроекономічних завдань якісного змісту, що передбачають використання основ інноваційної моделі розвитку економіки.
 6. Кривенко Л.В., Процик Т.В. Пряме таргетування інфляції: обґрунтування й можливості використання в Україні // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. – Випуск 137. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – С. 179-183, 0,25 друк. арк. (особисто автору належить 0,15 друк. арк.). Особистий внесок автора: запропоновано підходи до встановлення стратегічних цілей монетарної політики та визначено пряме таргетування інфляції як пріоритетний засіб економічного розвитку України.
 7. Процик Т.В. Монетарна складова в інноваційній стратегії розвитку економіки: проблеми та можливості реалізації // Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: Зб. наук. ст. – Харків: Фінант, 2002. – С. 289-290, 0,1 друк. арк.
 8. Процик Т.В. Банківський сектор як каталізатор інноваційно-інвестиційних процесів: проблеми імплементації в Україні // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. пр. – Т. 8. – Суми: ВВП “Мрія-1” ЛТД, УАБС, 2003. – С. 226-229, 0,25 друк. арк.
 9. Мартынюк А.М., Процик Т.В. Управление денежным обращением как фактор экономического роста // Вестник СевГТУ. Вып. 44: Экономика и финансы: Сб. науч. тр. – Севастополь, 2003. – С. 52-57, 0,4 друк. арк. (особисто автору належить 0,2 друк. арк.). Особистий внесок автора: обґрунтовано концепції управління грошовим обігом.
 10. Процик Т.В. Національна депозитарна та банківська системи як ключові детермінанти якісного розвитку вітчизняної економіки // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. пр. – Т. 10. – Суми: ВВП “Мрія-1” ЛТД, УАБС, 2004. – С. 209-212, 0,25 друк. арк.
 11. Кривенко Л.В., Процик Т.В. Монетарні важелі активізації розвитку економіки держави // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. пр. – Т. 13. – Суми: “Мрія-1” ЛТД, УАБС, 2005. – С. 265-268, 0,2 друк. арк. (особисто автору належить 0,1 друк. арк.). Особистий внесок автора: досліджено шляхи активізації економічного розвитку країни на основі використання фінансово-кредитних інструментів.
 12. Процик Т.В. Грошово-кредитні важелі – необхідна складова управління інноваційно-інвестиційним розвитком // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. пр. – Т. 15. – Суми: УАБС НБУ, 2006. – С. 160-168, 0,45 друк. арк.

- 13.Процик Т.В. Незалежність центрального банку держави: вітчизняна практика та міжнародний досвід // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. пр. – Т. 19. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – С. 259-265, 0,4 друк. арк.

Матеріали наукових конференцій

14. Процик Т.В. Проблеми й перспективи розвитку грошово-кредитного ринку за інноваційною моделлю економіки // Тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. “Економічні проблеми розвитку регіонів та підприємств на початку ХХІ століття”. Том 2. – Полтава: ПДТУ ім. Юрія Кондратюка, 2001. – С. 122-124, 0,16 друк. арк.
- 15.Процик Т.В. Вплив монетарної складової на регулювання інноваційно-інвестиційних процесів в Україні // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених “Актуальні проблеми управління соціально-економічним розвитком”. – К.: КНЕУ, 2002. – С. 144-146, 0,16 друк. арк.
- 16.Protsyk T.V. Stimulation of Economic Growth with the Help of Introduction of the Key Determinants of the Innovation Strategy // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Реформування фінансово-кредитної системи і стимулювання економічного зростання”. – Луцьк, 2003. – С. 52-53, 0,1 друк. арк.
- 17.Процик Т.В. Роль інноваційно-інвестиційних і грошово-кредитних механізмів у реалізації якісно нової стратегії соціально-економічного розвитку держави // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. “Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період”. – Хмельницький: НВП “Евріка” ТОВ, 2003. – С. 113-115, 0,16 друк. арк.
- 18.Процик Т.В. Використання інструментів фінансової інженерії як необхідна умова трансформації економіки України в інноваційному напрямі // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. “Україна наукова ‘2003’”. Том 18. Економіка. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2003. – С. 15, 0,1 друк. арк.
- 19.Процик Т.В. Національна депозитарна система України: проблеми та парадокси // Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. “Динаміка наукових досліджень ‘2003’”. Том 20. Економіка. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2003. – С. 28, 0,1 друк. арк.
- 20.Процик Т.В. Дослідження монетарної сторони прискорення НТП в умовах імплементації інноваційної моделі розвитку економіки України // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник тез доповідей VII Всеукр. наук.-практ. конф. – Суми: УАБС, 2004. – С. 86-87, 0,1 друк. арк.
- 21.Процик Т.В. Дослідження незалежності центрального банку крізь призму реалізації інвестиційно-інноваційної стратегії // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. тез доповідей. – Суми: УАБС НБУ, 2006. – С. 119-120, 0,1 друк. арк.
- 22.Процик Т.В. Грошово-кредитний механізм регулювання національної економіки // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. тез доповідей X Всеукр. наук.-практ. конф. Том 1. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – С. 71-72, 0,1 друк. арк.

АНОТАЦІЯ

Процик Т.В. Грошово-кредитні засоби регулювання національної економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, Суми, 2008.

У дисертаційній роботі узагальнено теоретичні положення та досліджено основні напрями грошово-кредитного регулювання національної економіки. Удосконалено грошово-кредитний механізм регулювання економічних процесів, який включає сукупність форм, інструментів і методів активізації економічної діяльності, взаємовідносини та взаємодію між суб'єктами і об'єктами регулювання економічних процесів та передбачає забезпечення сталого економічного розвитку країни.

З позицій системного підходу визначено поняття “засоби грошово-кредитного регулювання” та уточнено економічний зміст поняття “грошово-кредитне регулювання”. Запропоновано підходи до оцінки та прогнозування стабільності грошово-кредитної системи, а також розроблено рекомендації щодо застосування грошово-кредитних важелів з метою забезпечення сталого економічного розвитку країни через регулювання банківських резервів і відсоткових ставок.

Ключові слова: грошово-кредитний механізм, національна економіка, грошово-кредитні засоби, економічний розвиток, грошово-кредитне регулювання, грошово-кредитна система.

АННОТАЦИЯ

Процик Т.В. Денежно-кредитные средства регулирования национальной экономики. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Государственное высшее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”, Сумы, 2008.

В диссертационной работе обобщены теоретические положения и исследованы основные направления денежно-кредитного регулирования экономических процессов. На основе системного подхода определены сущность и значение денежно-кредитного регулирования экономических процессов как системы мероприятий в сфере денежного обращения и кредита, направленных на регулирование процентной ставки, норм обязательного резервирования, проведение операций с ценными бумагами на открытом рынке, рефинансирование банков, управление золотовалютными резервами, регулирование импорта и экспорта капитала с целью обеспечения экономического роста, эффективной занятости, снижения уровня безработицы, уравнивания платежного баланса

и уменьшения инфляционных процессов. Обоснована целесообразность использования понятия “средства денежно-кредитного регулирования”, которые представляют собой органическое сочетание инструментов, методов и рычагов денежно-кредитной политики при оказании влияния на систему целей денежно-кредитного регулирования, что позволило определить место денежно-кредитных средств в общей системе денежно-кредитного регулирования.

Выделены классификационные признаки в системе средств денежно-кредитного регулирования, которые, помимо срочности, характера влияния на экономические процессы, учитывают оперативность регулирования и масштабность влияния на экономические процессы и денежно-кредитную сферу. Предложены и научно обоснованы научно-методические подходы к оценке и прогнозированию стабильности денежно-кредитной системы на основе расчета индекса, представляющего собой линейную комбинацию уровня капитализации банков, значений учетной ставки, банковской ликвидности и темпов их изменения, что позволит определять текущую и перспективную стабильность, а также вероятность возникновения негативных тенденций на денежно-кредитном рынке.

В работе особое внимание уделено исследованию понятия “экономическая независимость центрального банка”, которое предусматривает исключительное право центрального банка устанавливать учетную ставку, нормы обязательного резервирования, корректировать ведение операций на открытом рынке, а также самостоятельно координировать пополнение и использование собственного бюджета. Уточнение экономического содержания отмеченного понятия позволило на основе учета мирового опыта обнаружить зависимость между свободой принятия решений центральными банками в отношении реализации денежно-кредитной политики и спецификой использования методов денежно-кредитного регулирования.

Проанализировано содержание и разграничена экономическая сущность понятий “таргетирование инфляции” и “поддержание ценовой стабильности”. Определено, что если целевым показателем инфляции выступает уровень или траектория изменения цен, то центральный банк должен стремиться к компенсации невыполнения установленных в предыдущие годы целевых показателей в течение отчетного года, причем использование целевого показателя уровня цен обеспечивает определенную прогнозируемость цен. В случае, когда перед центральным банком не зафиксирован конкретный инфляционный показатель, происходит нивелирование со стороны центрального банка отклонений в запланированных параметрах инфляции в течение текущего периода. Это позволило исследовать возможность выполнения центральным банком установленных целевых показателей уровня цен в будущем.

В работе определена сущность механизма денежно-кредитного регулирования национальной экономики, под которым подразумевается совокупность форм, инструментов и методов активизации экономической деятельности, учитывающая взаимоотношения и взаимодействие между субъектами и объектами регулирования экономических процессов, предусматривающая обеспечение

стабильного экономического развития страны. Разработаны подходы по применению денежно-кредитных рычагов с целью обеспечения устойчивого экономического развития страны посредством регулирования банковских резервов и процентных ставок, что дало возможность исследовать необходимость использования соответствующего комплекса денежно-кредитных инструментов, направленных на денежно-кредитную экспансию или рестрикцию, в зависимости от фазы экономического цикла.

Ключевые слова: денежно-кредитный механизм, национальная экономика, денежно-кредитные средства, экономическое развитие, денежно-кредитное регулирование, денежно-кредитная система.

SUMMARY

Protsyk T.V. Monetary means of regulation of national economy. – Manuscript.

The dissertation for a candidate of economic sciences degree in speciality 08.00.08 – Money, finances and credit. – The State Institution of Higher Education “Ukrainian Academy of Banking of National bank of Ukraine”, Sumy, 2008.

In the dissertational work the theoretical bases and main directions of monetary regulation of national economy are investigated. The monetary mechanism of regulation of economic processes, which consists of forms, instruments and methods of stimulation of economic activity, relations between subjects and objects of regulation of economic processes in purpose of providing the stable economic development of the country, is developed.

From the position of system approach the determinations of “monetary regulation” and “means of monetary regulation” are improved in the research. The author suggested the approaches to the estimation and prognostication of stability of the monetary system and the recommendations towards the introduction of the monetary levers to provide the permanent economic development of the state through the regulation of banking reserves and interest rates.

Key words: monetary mechanism, national economy, monetary means, economic development, monetary regulation, monetary system.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
Л.В. Кривенко

Підписано до друку 18.03.2008.
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Times. Тираж 100 пр.

Українська академія банківської справи
Національного банку України.
Адреса: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 2316